

Categoria de proiect: **CEEX, Modulul I, Aria Tematica P – CD**

Denumirea proiectului: *“Studiu national asupra violentei domestice in romania si evaluarea caracteristicilor medico-legale, juridice si sociologice: noi directii de asistenta si actiune in perspectiva integrarii europene”- VIODOM*

Autoritatea Contractantă: Institutul National de Medicina Legală “INML Mina Minovici” Bucuresti ; Nr înregistrare autoritate contractantă 2-Cex 06-8-76 / 27.07.2006;

Contractor: Institutul de Cercetări Juridice “Andrei Rădulescu; Nr. înregistrare contractor A8/8937 / 2006

Colectivul de cercetare: Ortansa Brezeanu cercetător științific gr.III - responsabil de proiect

Aura Constantinescu, cercetător științific gr.III

Asistent de proiect : Iolanda Vasile

Perioada de desfășurare: august 2006 – septembrie 2008

Conform programului de cercetare, Institutului de Cercetari Juridice “Acad.Andrei Rădulescu”, în calitate de partener la **Studiul national asupra violentei domestice în Romania și evaluarea caracteristicilor medico-legale, juridice și sociologice : noi direcții de asistență și acțiune în perspectiva integrării europene**, i-au revenit mai multe sarcini, printre care și aceea a realizării unei baze de date proprii pentru perioada studiată, respectiv 2001-2006.

În acest sens, s-au trimis adrese prin care s-a solicitat transmiterea datelor corespunzătoare următoarelor instituții: Ministerul Justiției (Direcția Elaborare Acte Normative, Studii și Documentare, Consiliul Superior al Magistraturii), Ministerul Public (Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție), Ministerul Muncii, Familiei și Egalității de Șanse (Agenția Națională pentru Protecția Familiei), Ministerul Administrației și Internelor (Institutul de Combateră și Prevenire a Criminalității), Autoritatea Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului.

Din datele transmise de ICPC reținem că în anul 2004 numărul victimelor violenței domestice a fost de 4.099, în 2005 de 2797, în 2006 de 3.306, iar în trimestrele I-III din 2007 un număr de 1.332 victime.

Conform ANPF, în 2005 numărul victimelor violenței domestice a fost de 9.537 dintre care 3.871 de sex feminin (736 minore, iar 3135 adulți), față de 2006 când numărul total al acestora a fost de 9.372 din care 5.160 femei (1.344 minore, iar 3.816 adulți).

Un alt indicator relevant pentru acest fenomen îl reprezintă cifra deceselor având drept cauză violența domestică, date obținute de la Ministerului Public – Parchetul de pe lângă Inalta Curte de Casație și Justiție.

Făcând un calcul general al infracțiunilor cu violență la care ne-am referit pentru perioada analizată, constatăm că 149.272 de infracțiuni au fost săvârșite cu violență ceea ce reprezintă 9,3% din total – bineînțeles cu variațiile anuale date de mișcarea fenomenului.

Din păcate, violența domestică, deși o temă uneori abuziv avută în vedere, dezbătută, analizată sub toate formele, obiect de activitate al unor ONG-uri, chiar baza legală a acestora nu este suficient de bine cunoscută, în primul rând sub raportul datelor statistice. Suntem în prezența unor statistici diferite, uneori greu de comparat și, mai ales, dacă ne-am propune să facem o analiză de drept comparat în domeniu, fiecare instituție care se ocupa cu aceasta problema este în posesia propriilor date care provin doar din cauzele cu care au intrat în contact. Astfel, Poliția detine statistici privind situația infracțiunilor descoperite, deci a criminalității aparente.

Problematika temei cercetate, a fost analizată prin prisma cerințelor care decurg din principiile Programului special de prevenire și combatere a violenței împotriva copiilor, a tinerilor și a femeilor, precum și de protecție a victimelor și a grupurilor expuse riscurilor (Programul Daphne III), ca parte a Programului general „Drepturile fundamentale și justiția”, ce acoperă perioada 1 ianuarie - 31 decembrie 2007.

Acest program special a fost instituit prin Decizia nr.779-2007-CE a Parlamentului și Consiliului European, din data de 20 iunie 2007 (programul reprezintă o continuare a altor două programe cu aceeași denumire, respectiv „Programul Daphne” (2000 – 2003), program de acțiune comunitară instituit prin Decizia nr.293-2000-CE a Parlamentului European și Consiliului din 24 ianuarie 2000, pentru prevenirea și combaterea violenței împotriva copiilor, a tinerilor și a femeilor și “Programul Daphne II” (2004 –2008), program de acțiune comunitară instituit prin Decizia nr.803-2004-CE a Parlamentului European și a Consiliului din 21 aprilie 2004.

De altfel, această formă de criminalitate – în care se încadrează și violența intrafamilială sancționată penal – atrage atenția atât asupra realităților societății noastre, ce dictează într-un fel problematica etiologică, cât și asupra contextului social-economic, politic și cultural configurat de aceste realități, în care se structurează și evoluează orice fenomen în dimensiunile și natura lui.

În raport de aspectele abordate, se impun să aducem câteva precizări referitoare la cadrul legislativ în care acest fenomen își găsește incriminarea.

Asadar, pe fundalul configurat în cele ce preced, evoluează și violența intrafamilială a cărei abordare oficială s-a concretizat în România în special prin adoptarea de către Parlament a unor legi specifice cum sunt : **Legea nr.197/2000**, care introduce o nouă noțiune – aceea de “membru al familiei”, definită în art.149¹ C.penal. În conținutul art.180 și art.181 au fost introduse ipotezele pentru situația când faptele s-au comis asupra membrilor familiei. O altă modificare, adusă părții generale a Codului penal se referă la prevederile art.75 lit.b în noua formulare, agravanta fiind “săvârșirea de infracțiuni prin violență asupra membrilor familiei, ca o circumstanță agravantă”.

În partea generală a Codului, este introdusă o nouă măsură de siguranță, anume interdicția persoanei condamnate de a reveni în locuința familiei, pe o perioadă determinată (art.112 lit.g și art.118¹ C.pen.).

Cele mai multe modificări au fost aduse însă de **Legea nr.197/2000** în materia infracțiunilor privitoare la viața socială și în special a violului. **Legea nr.61/2002** - operează modificări și completări ale unor dispoziții din Codul penal spre a corespunde cerințelor actuale de politică penală. Menționăm modificările și completările pe care le aduce art.201 (perversiunea sexuală) - încriminează “hărțuirea sexuală” în art.203¹ C.pen., introdus după art.203 C.pen. (incestul).

Sunt de reținut, în același sens, și dispozițiile cuprinse în Codul penal care incriminează actele săvârșite cu violență independent de originea lor (extrafamilială, intrafamilială); aceste dispoziții asigură sancționarea celor mai numeroase manifestări de violență intrafamilială.

O deschidere mai mare spre noi posibilități de eficientizare a practicii în domeniul abordat o realizează **Legea nr.217/2003** privind prevenirea și combaterea violenței în familie, mai ales prin înființarea Agenției Naționale pentru Protecția Familiei (ANPF) pe care o promovează, al cărei obiect de activitate este prevenirea și combaterea violenței în familie.

Strategia națională în domeniul menționat și Planul de măsuri pentru implementarea acestora, aprobat prin **H.G. nr.686/2005**, atrag atenția și asupra a ceea ce ar trebui să întreprindă instituțiile statului și chiar comunitatea în privința asigurării unei vieți normale în familie și a ocrotirii victimelor atunci când lucrurile scapă de sub control.

Estimăm că numărul real al cazurilor de violență în familie este mult mai mare datorită faptului că multe victime nu se prezintă la instituțiile competente sau nu declară problema reală cu care se confruntă și că unele instituții nu raportează, compartimentelor cu atribuții în domeniu, implicit Agenției, cazurile de violență în familie.

De asemenea, multe instituții nu încadrează fapte de violență în familie ca atare sau nu raportează Agenției aceste cazuri.

Prin violența intrafamilială - delimităm de fapt un spațiu în care au loc agresivități și violențe specifice grupului de persoane implicat (familia în sens mai larg sau mai restrâns), pe fundalul violențelor generale care au loc în societate, urmând să se dezvolte pe probleme deficitare care rezultă din material.

Fenomenul violenței domestice trebuie tratat în cadrul unui complex de factori politici, ideologici, religioși etc. El nu se poate desprinde de violența la nivelul societății, deci trebuie analizat pe fundalul violenței în lume.

Astfel, odată cu societatea au evoluat și formele de violență, din ce în ce mai insidioase.

Fenomenul pare și mai mare și din cauza mediatizării, în detrimentul unor măsuri concrete. Ar trebui depășite discuțiile și criticile excesive, indiferent de unde vin, în favoarea unor analize, a cunoașterii situației reale, în funcție de care să se facă analizele de conținut, să se realizeze un discurs mai suplă, dinamic, deschis cu o aderență mai mare la factorii care se corelează, există în grupul cazuistic, pentru că, acest comportament violent nu e rezultatul exclusiv nici a presiunilor mediului, nici a grupului de prieteni, nici a ignoranței, nici a sărăciei, nici a oamenilor de bani gata, nici a unei indiferențe afective pronunțate, ci trebuie să ne gândim la o corelare a tuturor acestor factori, care, în final, dau o imagine a familiei în societate, pe de o parte, dar și imaginea societății prin rezolvarea tuturor situațiilor în care se zbat unele familii, fără să le poată rezolva.

N-ar fi lipsit de importanță să construim conceptul de «**sindrom al victimei violenței în familie** », iar sub raportul cheltuirii banilor care se acordă de către organismele guvernamentale și neguvernamentale pentru prevenirea fenomenului și tratamentul victimelor ar trebui să existe o monitorizare atentă.

În urma observațiilor consemnate de-a lungul perioadei de funcționare a unității de asistență psiho-socială s-au evidențiat următoarele aspecte :

1. o vulnerabilitate psihică, care trece inițial neobservată, dar care se consolidează în timp și datorită dependenței financiare, a celei sexuale, care se reflecta prin indiferența afectivă și izolare socială;
2. crearea unei stări tensionate, datorită neglijării rezolvării conflictelor din faza în care devin acute, ceea ce conduce la favorizarea riscului de a se adapta la acestea (ex. căsătoriile de 20-30 ani în care intervine obișnuința);
3. comportamentul agresiv tradițional, cu cauze tradiționale (ex. alcoolismul care a fost și continuă să fie un fenomen). Astfel, există județe unde se fabrică băuturile și unități de producție unde se depune un efort fizic considerabil, și e de înțeles că, în urma consumului de alcool, comportamentul să degenereze în accidente de circulație, violență domestică;
4. la această cauză tradițională se adaugă elemente de postmodernism (băuturi contrafăcute, viața incitantă cu referire la instinctele primare - datorate în principal analfabetismului).
5. în relațiile de natură sexuală dintre soți, apar pretenții ale bărbaților la care soțiile nu pot răspunde. Acest aspect se poate corela și cu plecările tot mai des întâlnite ale unuia dintre parteneri care revine după un timp cu idei total schimbate despre rolul celuilalt soț.
6. de multe ori și victima creează o stare tensionată prin cicăleli zilnice.
7. copiii, în asemenea familii, nu au preocupări intelectuale și își ignoră părinții, ocupându-se cu lucruri ce dau naștere la discuții între părinți despre vinovăție.
8. părinții provin din medii diferite, cu o viață anterioară în care au acumulat frustrări și neîmpliniri pe care încearcă să le rezolve într-un mod imperativ în propria familie.
9. în cazul în care soția solicită ajutorul poliției, aceasta îi sancționează pe soți cu amenzi, care însă se vor suporta tot din bugetul familiei. De aceea, în cele mai multe situații femeile renunță la a mai sesiza această instituție. Un alt motiv de evitare a sesizării poliției constă în faptul că, de multe ori agenții de poliție se cunosc cu soții victimelor, chiar beneficiază de diferite servicii ale acestora sau au copilărit împreună, ceea ce creează un sentiment de neîncredere în eficiența intervenției polițistilor.
10. gelozia este o cauză frecvent întâlnită în cazul violenței domestice, chiar dacă aceasta apare odată cu nașterea și preocupările mamei pentru noul membru al familiei.
11. de multe ori, deși femeile – victime ale violenței în familie fac primul pas către divorț, ulterior la primul gest de tandrete sau protecție al partenerului, renunță. Există situații însă în care, sub îndrumarea avocaților incită la violență pentru a crea un alt motiv, justificat, de a divorța. De aceea se recomandă analizarea cu atenție a declarațiilor victimelor pentru a evita pericolul înscenărilor.

În afara obiectivelor inserate în programul de desfășurare a acestui proiect, am înțeles să aducem noi aspecte practice care pot argumenta mai bine situațiile de fapt înregistrate pe parcursul derulării acestuia. De aceea, la inițiativa colectivului de cercetare din Institutul de Cercetări Juridice, format din cerc.st.pr.gr.III Ortansa Brezeanu (responsabil de proiect) și cerc.st.pr.gr.III Aura Constantinescu, s-a organizat o vizită la Penitenciarul de femei, Târgșor, în data de 26 iunie 2008. Cu această ocazie, a avut loc o amplă documentare, după o prealabilă selecție, privind femeile condamnate pentru violența în familie. Acest demers a presupus studierea dosarelor de executare (extrase din rechizitorii, caracterizări, cazier

judiciar etc.), dar și realizarea unor interviuri complexe atât cu femeile - deținut, cât și cu personalul de supraveghere din această instituție, despre aceste cazuri.

Rezultatele acestei investigații urmează a fi prezentate într-un material ce va fi publicat curând în reviste de specialitate.